

مجموعه‌ی

«گام به گام تا اندیشه»

اندیشه‌های همیشگی

با سپاس ویژه از آقای محسن فضلی، که به بارنشستن این طرح، مرهون روشن‌نگری و حمایت‌های ایشان است. همچنین تشکر ویژه از آقای بهمن کاظمی که با نگاهی علمی و پژوهشی به ادامه و غنای طرح یاری رساندند.

۳۷۰	اسپیدکار، محبوبه
۱۵۷/	اندیشه‌های همیشگی / نویسنده محبوبه اسپیدکار - تهران: کانون پرورش فکری کودکان
الف ۲۷۸	و نوجوانان، ۱۳۹۵.
۲۰۰ ص.	: (مجموعه‌ای کام به کام تا اندیشه، روشی برای پرورش تفکر فلسفی در کودکان و نوجوانان، جلد ۲)
۹۷۸-۶۰۰-۰۱-۰۲۲۹-۶	شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۱-۰۲۲۹-۶
۹۷۸-۹۶۴-۳۹۱-۶۹۹-۲	شابک (دوره): ۹۷۸-۹۶۴-۳۹۱-۶۹۹-۲
	فهرست‌نویسی: فیبا
	گروه‌سنی: «اولیا و مریبان»
	نام: [۱۹۹-۲۰۰]
۲۰۱	۱. فلسفه - راهنمای آموزشی، ۲. اندیشه و تفکر - راهنمای آموزشی، ۳. اندیشه و تفکر خلاق -
	۴. شناخت در کودکان - راهنمای آموزشی. الف-کانون پرورش فکری کودکان
	و نوجوانان

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان

اندیشه‌های همیشگی (مجموعه‌ای کام به کام تا اندیشه) ■ نویسنده: محبوبه اسپیدکار

طراح گرافیک: مهشید مهاجر ■ صفحه‌ارا: منی‌اونکی

چاپ اول: ۱۳۹۵ ■ شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه ■ بی‌توگرافی و چاپ: کانون چاپ ■ کلیه حقوق محفوظ است.

تهران، خیابان خالد اسلامبولی، شماره ۲۶ ■ تلفن: ۰۲۱-۸۷۲۱۷۰۰-۹۰۰-۸۸۷۱۵۵۴۵

مرکز بخش: تهران، خیابان فاطمی، خیابان حجاب، مرکز فروش و اشتراک: تلفن: ۸۸۹۶۴۱۱۵ و ۸۸۹۶۲۹۷۲

پست الکترونیکی: en@kanoonparvash.com ■ شماره چاپ خانه: ۱۰۰۱۸۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۱-۰۲۲۹-۶ ■ BN: 978-600-01-0229-6

شابک (دوره): ۹۷۸-۹۶۴-۳۹۱-۶۹۹-۲ ■ SBN: 978-964-391-699-2

لطفاً نظر خود را درباره‌ی این کتاب با ذکر نام آن به‌صورت رایج برای ما ارسال کنید.

فهرست مطالب

۳۵	فعالیت دوم - سکه‌های جادویی	۱۰	درباره‌ی این مجموعه
۳۷	فعالیت سوم - شکستگی	۱۱	پیش‌گفتار
۴۱	فعالیت چهارم - کدام حس؟	۱۳	بخش اول - قبل از شروع
۴۳	فعالیت پنجم - جهت‌ها	۱۳	با والدین، مربیان و آموزگاران عزیز
۴۶	فعالیت ششم - نرمش فکری، کلمات بی‌ربط	۱۳	تفکر فلسفی چیست؟
۴۸	فعالیت هفتم - تجربه، محدودیت‌ها و امکانات	۱۴	فعالیت‌های این برنامه چه هدف‌هایی را دنبال می‌کنند؟
۴۸	فعالیت اول - صدهایی که نمی‌شنویم		چه فایده‌ای دارند؟
۵۱	فعالیت دوم - ما و جهانی که در آن زندگی می‌کنیم		نمود بیرونی این برنامه در تفکر و رفتار بچه‌ها چیست؟
۵۴	فعالیت سوم - نورهایی که نمی‌بینیم	۱۹	روش آموزش این برنامه چیست؟
۵۷	فعالیت چهارم - زندان اندیشه	۱۹	چگونه کلاس را مدیریت کنیم؟
۶۰	فعالیت پنجم - نرمش فکری فصل، ویژگی‌ها	۱۹	زمان تشکیل کلاس‌ها
۶۲	فعالیت ششم - قضاوت‌ها و پیش‌فرض‌ها	۲۰	مکان کلاس
۶۲	فعالیت اول - شهر خاستن	۲۰	تعداد اعضای گروه
۶۴	فعالیت دوم - ضرب‌المثل‌ها	۲۰	معیار انتخاب بچه‌ها
۶۷	فعالیت سوم - پیش‌فرض‌ها از کجا می‌آیند؟	۲۱	نکات مهم درباره‌ی فرایند فعالیت‌ها و نحوه‌ی اجرای آن‌ها
۷۰	فعالیت چهارم - چهره‌ها	۲۳	موضوعات و مضامین چگونه و بر چه اساسی انتخاب شده‌اند؟
۷۳	فعالیت پنجم - نرمش فکری فصل، ویژگی‌ها	۲۵	جنول مضامین و موضوع فعالیت‌ها
۷۵	فعالیت ششم - فرایندهای ذهن	۲۷	آن چه درباره‌ی بچه‌های این گروه سنی باید بدانید
۷۵	فعالیت اول - تداعی	۲۹	بخش دوم - فعالیت‌ها
۷۷	فعالیت دوم - وقتی خواب هستیم	۲۹	۱. حیطه‌ی خودشناسی (من)
۸۰	فعالیت سوم - زبان و اندیشه	۳۰	الف) حواس و خطای تفسیر حواس
۸۲	فعالیت چهارم - خرد	۳۱	فعالیت اول - با چشم‌های بسته

۱۳۵	فعالیت سوم - نزدیکی تا آسمان	۸۵	فعالیت پنجم - نرمش فکری فصل، مترادف ها
۱۳۷	فعالیت چهارم - هر کسی ممکن است اشتباه کند	۸۸	هـ) هویت
۱۴۰	فعالیت پنجم - من یا وظیفه	۸۸	فعالیت اول - آبی و زرد
۱۴۳	فعالیت ششم - زندگی برای جامعه	۹۰	فعالیت دوم - اصالت یا تربیت
۱۴۶	فعالیت هفتم - تغییر	۹۳	فعالیت سوم - نایی که زندگی می کنم
۱۴۹	۳. من، خالق و جهان هستی	۹۸	فعالیت چهارم - صداکها
۱۵۰	الف) شگفتی های آفرینش	۱۰۱	فعالیت پنجم - بوجه آدم زشت
۱۵۰	فعالیت اول - موهای شگفت انگیز	۱۰۳	فعالیت ششم - نرمش فکری فصل، نانو
۱۵۳	فعالیت دوم - یک کدو همکاری	۱۰۵	و) فطرت، کمال طلبی، حقیقت جویی
۱۵۵	فعالیت سوم - مقاومت برای زندگی	۱۰۵	فعالیت اول - من کامل
۱۵۷	فعالیت چهارم - دفاع	۱۰۸	فعالیت دوم - تقسیم حقیقت
۱۶۲	ب) مفهوم نظم، ناظم و منظوم - علت و معلول	۱۱۱	فعالیت سوم - آدمک
۱۶۲	فعالیت اول - تقارن و توازن	۱۱۴	فعالیت چهارم - نرمش فکری فصل، ظاهر و باطن
۱۶۴	فعالیت دوم - گرمای بی دلیل	۱۱۶	۲. من و جامعه
۱۶۷	فعالیت سوم - قدرت پیش بینی	۱۱۶	مضمون کلی: اجتماع، اخلاقیات و ارزش ها
۱۶۹	فعالیت چهارم - صورت به هم ریخته	۱۱۷	الف) ارتباط
۱۷۲	فعالیت پنجم - خودکار جادویی	۱۱۹	فعالیت اول - درخت سیب
۱۷۴	فعالیت ششم - علم مصنوعی	۱۲۲	فعالیت دوم - پیرمرد محتضر
۱۷۶	فعالیت هفتم - چرا و چگونه	۱۲۴	فعالیت سوم - همه ی نام ها
۱۷۸	ج) ما در جهان هستی	۱۲۷	فعالیت چهارم - زبان و خط
۱۷۸	فعالیت اول - بازی دومینو	۱۳۰	فعالیت پنجم - نرمش فکری فصل، تشابه ها و تفاوت ها
۱۸۰	فعالیت دوم - کجای تصویر هستی	۱۳۱	ب) درست ها و نادرست ها، باید ها و نباید ها
۱۸۲	فعالیت سوم - کدام مهم ترند؟	۱۳۳	فعالیت اول - داشتن یا نداشتن
۱۸۴	فعالیت چهارم - جهان از دریچه		فعالیت دوم - آرزوهای بزرگ

۱۸۷	د) قلب و شناخت جهان
۱۸۷	فعالیت اول - پرستش و نیایش
۱۸۹	فعالیت دوم - خورشید و یخ
۱۹۱	فعالیت سوم - پایار
۱۹۳	فعالیت چهارم - من جان، گیاه، حیوان
۱۹۶	جدول منابع به کار رفته شده در فعالیت‌ها
۱۹۹	فهرست منابع و مآخذ

درباره‌ی این مجموعه

«گام به گام تا اندیشه» عنوان طرحی است که نخستین بار در سال ۱۳۸۴ در کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان بنیان گذاشته شد. این طرح با هدف پرورش تفکر (با تأکید بر تفکر فلسفی) به صورت مجموعه‌ای از فعالیت‌های قابل اجرا برای کودکان و نوجوانان، اولین بار پس از تحقیق و پژوهش درباره‌ی اصول و مبانی پرورش تفکر، انتخاب محتوا، روش‌های یاددهی و یادگیری، ابزار و منابع و بررسی ویژگی مخاطبان، در سال ۸۶ در سطح مراکز کانون به صورت آزمایشی به اجرا درآمد و گروهی از پسران به صورت مستقل به ارزیابی طرح و بررسی موفقیت آن در دستیابی به اهداف تعیین شده پرداخته. پس از استخراج نتایج پژوهش و تعیین نقاط ضعف و قوت این طرح، بار دیگر در مرحله‌ی دوم اجرای آزمایشی در چهل و پنج مرکز کانون در استان‌های مختلف کشور تحت پژوهش مجدد قرار گرفت و اکنون جای خود را در میان فعالیت‌های مراکز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان باز کرده است. مجموعه‌ای که پیش رو دارید کتاب‌های کار مربیان و معلمان برگزارکننده‌ی کارگاه‌های پرورش تفکر فلسفی است.

مجموعه‌ی جدید از نظر اهداف و مبانی نظری، با مجموعه‌ی قبلی تفاوتی ندارد. تنها وجه تمایز آن، توجه به ضرورت‌هایی است که اجرای طرح را برای مربی آسان‌تر می‌سازد و تنوع و جذابیت بیش‌تری را برای مخاطب به ارمغان می‌آورد.

این مجموعه در چهار جلد برای چهار گروه سنی پیش از دبستان تا دبیرستان طراحی شده است. جلد حاضر، **اندیشه‌های همیشگی**، کتاب کار مربی برای گروه سنی ج (سال‌های چهارم، پنجم و ششم دبستان) است.

پیش‌گفتار

تفکر، اندیشیدن، تعقل و هر نوع دیگری در این گروه، برای همه‌ی انسان‌ها ضمن آشنا بودن کاملاً ناآشناست. همه می‌دانیم حکمی که در عین حال برای ارائه‌ی تعریفی دقیق، جامع و مانع برای هر یک از این واژگان اغلب دچار تردید یا گوناگونی آرا می‌شویم. حتی در مراجعه به آرای متخصصان و صاحب‌نظران نیز این تفاوت دیدگاه‌ها شگفت‌ناک است.

پیچیدگی ساختار ذهن و ناشناخته بودن بسیاری از ابعاد وجود انسان با همه‌ی پیشرفت‌هایی که علوم در این زمینه کرده، در این گوناگونی آرا بسیار مؤثر است. از طرفی نگاه هر اندیشمند و صاحب‌نظری به انسان و ماهیت و هدف وجودی او سبب می‌شود تعریف او از ذهن و اندیشه متفاوت باشد.

تردیدی وجود ندارد که از هر منظری که به انسان بنگریم، انسان را با هر منشأ و هدفی تصور کنیم، اندیشه‌ورزی جزء لاینفک وجود اوست و غایت هر نگاه هدفمند به انسان، کمال در اندیشه‌ورزی به عنوان زیربنای هر عملکردی است. به این ترتیب همان‌گونه که هیچ‌کس منکر متفکر بودن انسان نیست، هیچ‌کس هم منکر ضرورت اندیشه‌ورز تربیت شدن کودک انسان نخواهد بود.

در حال حاضر علاوه بر سیستم‌های رسمی آموزش و پرورش در جهان، بسیاری از صاحب‌نظران با ابداع و پیشنهاد روش‌های مختلف، به پرورش جنبه‌های مختلف تفکر در کودکان و نوجوانان به شکل رسمی و غیررسمی پرداخته‌اند.

نکته‌ی مهم این است که فراموش نکنیم؛ فرایند پرورش تفکر با آموزش اندیشه‌ها تفاوت دارد و در کنار «چگونه فکر کردن» ناگزیر «به چه چیز فکر کردن» را نیز آموزش می‌دهد. این دو مبحث در واقع زیربنای هویت فکری و عملی در انسان است و هیچ آموزشی نباید و نمی‌تواند فارغ از بافت فرهنگی و اجتماعی هر کشوری به پرورش تفکر کودکان و نوجوانان بپردازد. این مسأله به معنای تلقین افکار یا مقاومت در برابر آراء و اندیشه‌های جهانی در برنامه‌های پرورش تفکر نیست، بلکه به معنای توجه به بافت فرهنگی زمینه و مقاومت در برابر عوارض جانبی برنامه‌هایی است که ممکن است نه تنها به

عمق تفکر منتهی نشوند، بلکه در تضاد و تناقض با زمینه‌های فرهنگی، به از دست رفتن هویت فکری بینجامد. این مسئله‌ی مهم حتی از نظر کسانی که خود پیشگام و پیشکسوت پرورش تفکر در کودکان بوده‌اند نیز دور نبوده است و نباید از نگاه مربی، معلم و یا پدر و مادران نیز دور بماند. زیستن در جامعه‌ای که سرلوحه‌ی همه‌ی رفتارهای خرد و کلان مردمانش خردورزی باشد و انسان‌ها در آن خوب بیندیشند و خوب‌تر عمل کنند، آرزوی مدینه‌ی فاضله نیست؛ به شرطی که پرورش تفکر، بیش از انتقال دانش به کودکان و نوجوانان در برنامه‌های آموزشی و تربیتی آن جامعه اهمیت داشته باشد. قطعاً در این جامعه اعماق اقیانوس تفکر بیش از قله‌های رفیع دانش و اطلاعات مورد کُندوکاو قرار می‌گیرد و کودکان و نوجوانان قبل از قرار گرفتن در میان انبوه اطلاعات؛ سازمان دادن اطلاعات و افکار، نقد و داوران و تحلیل آن‌ها، به کارگیری صحیح یافته‌های حاصل از اندیشه‌ورزی و در نهایت یافتن راه سعادت دنیوی و آخرت را آموخته‌اند.

به امید زیستن در چنین جامعه‌ای

محبوبه اسیدکار

بهار ۱۳۹۲